

Allt fler tillåts anhöriginvandra till EU

EU:s migrationsrätt analyseras i ny bok • Fria rörligheten har blivit en personlig rättighet

Den 1 februari presenterades boken "Europa-perspektiv 2012" på Norra Latin. Årets tema var "Arbetslöshet, migrationspolitik och nationalism – hot mot EU:s sammanhållning?". Juridicum representerades av Jur dr Hedvig Bernitz vars kapitel handlar om anhöriginvandring och unionsmedborgarskap.

Varje person som är medborgare i ett EU-land är också unionsmedborgare enligt artikel 20 i EU:s funktionsfördrag (FEUF). Unionsmedborgarskapet är ett kompletterande medborgarskap, det ersätter inte det nationella medborgarskapet; varje land behåller sina egna nationella medborgarskapsregler.

Den viktigaste rättigheten som unionsmedborgare är rätten till fri rörlighet, vilket också inbegriper rätten att ta med sig sin familj oavsett vilket medborgarskap familjemedlemmen har. Rätten förutsätter dock att unionsmedborgare som saknar arbetsinkomst kan försörja sig själv och sina familjemedlemmar och har sjukförsäkring (rörlighetsdirektivet 2004/38/EG). Som familjemedlem räknas make/maka till unionsmedborgaren samt släktingar i rakt uppstigande och nedstigande led till unionsmedborgaren eller dennes make/maka under förutsättning att släktingen är beroende av dem för sin försörjning (artikel 2 rörlighetsdirektivet). När en unionsmedborgare och dennes familjemedlemmar har vistats lagligt i ett annat medlemsland under fem år får de permanent uppehållsrätt. Därmed upphör kraven på ovan nämnda försörjningsmöjligheter

Anhöriginvandringen stod år 2006 för cirka hälften av all permanent immigration till EU enligt siffror från OECD. Med tanke på omfattningen finns det därför goda skäl att närmare granska EU:s reglering av den enligt Hedvig Bernitz.

I sitt kapitel beskriver Hedvig Bernitz utvecklingen av det EU-rättsliga medborgarskapet genom att redogöra för en rad rättsfall från EU-domstolen. C-434/09 McCarthy (dom år 2011) handlade om en person som var medborgare i både Irland och Storbritannien, men som hade bott hela sitt liv i sistnämnda land. När hon gifte sig med en jamaicansk medborgare ansökte och erhöll hon irländskt pass. Därefter ansökte paret om unionsrättslig uppehållsrätt i Storbritannien i egenskap av unionsmedborgare och familjemedlem. EU-domstolen fastslog att rörlighetsdirektivet inte var tillämpligt och hänvisade till nationell lagstiftning; en unionsmedborgare måste ha utnyttjat sin fria rörlighet för att kunna återoppta EU-rätten i det egna landet.

I C-34/09 Zambrano från 2011 visade det sig dock att gränsöverskridande inte alltid är nödvändigt för att rörlighetsdirektivet ska vara tillämpligt. Målet handlade om ett colombianskt par som hade nekats asyl i Belgien, men som inte kunde utvisas på grund av inbördesrisk i hemlandet. Paret födde sedermera två barn i Belgien vilka automatiskt blev belgiska medborgare enligt principen att barnet blir medborgare i det land det föds (ius soli) under förutsättning att barnet annars blir statslös. EU-domstolen hänvisade till artikel 20 FEUF enligt vilken ett med-

lemsland inte får beröva EU-medborgare deras unionsmedborgerliga rättigheter. Eftersom barnen knappast hade kunnat stanna kvar i Belgien och åtnjuta sina rättigheter utan sina föräldrar, beviljade domstolen paret uppehållsrätt trots att den belgiska lagstiftningen inte medgav något sådant tillstånd.

Hedvig Bernitz konstaterar att EU-domstolen har gjort en helomvändning avseende anhörig som har vistats illegalt i ett medlemsland. Målet C-109/01 Akrich (dom år 2003) rörde en marockansk man som hade uppehållit sig illegalt i Storbritannien och utvisats. Vid sin andra vistelse i landet hade han gift sig med en brittisk medborgare och ansökt om nationellt medborgarskap men fått sin ansökan avslagen. Mannen utvisades på egen begäran till Irland där hans hustru hade fått jobb. Ett halvår senare ville de flytta tillbaka till Storbritannien och återoppta EU-rättens bestämmelser om familjemedlemmar. I domen införde EU-domstolen regeln att en anhörig tredjelandsmedborgares första inresa i EU måste ha varit laglig för att EU-rätten ska kunna återopptas. Den marockanske mannen nekades alltså rätten att följa med sin hustru till Storbritannien.

Fem år senare gjorde domstolen en helt annan bedömning i en rad snarlika fall: C-127/08 Metock m.fl. i vilket fyra tredjelandsmedborgare sökt asyl i Irland, men fått sina ansökningar avslagna. I väntan på besked hade emellertid alla fyra hunnit gifta sig med icke irländska unionsmedborgare som arbetade i Irland. De ansökte och tillerkändes därför uppehållsrätt i egenskap av medföljande makar till unionsmedborgare.

Hur kunde domstolen komma till så olika slutsatser? Hedvig Bernitz förklarar att mellan de två målen trädde rörlighetsdirektivet i kraft. Där står inget om var eller under vilka omständigheter tredjelandsmedborgaren ska ha uppehållit sig innan denne anlände till den mottagande medlemsstaten. EU-domstolen konstaterar att begränsningar för en unionsmedborgare att leva "ett normalt familjeliv" i mottagarlandet avskräcker denne från att utnyttja den fria rörligheten vilket går stick i stäv med rörlighetsdirektivets syfte.

Vissertligen medger artikel 35 i rörlighetsdirektivet att medlemsstaterna får beivra missbruk av den fria rörligheten, till exempel skenaktenskap. Men i praxis saknar skälen för utnyttjande av den fria rörligheten större betydelse. Ett exempel på detta är mål C-200/02 Chen (dom år 2004) i vilket en kinesisk medborgare flög till Irland för att föda sitt barn där. Barnet blev irländsk medborgare enligt ius soli-principen. Därefter flyttade modern med sitt barn och återoppte rätten till uppehåll i egenskap av familjemedlem till en unionsmedborgare. Modern erkände att resan till Irland gjordes enkom för att få uppehållstillstånd i Storbritannien genom att kringgå landets nationella migrationslagar. Eftersom barnet var unionsmedborgare och fick sin försörjning tryggad genom modern fann EU-domstolen inget skäl att neka modern rätt att bosätta sig i Storbritannien alldeles oavsett att hon hade utnyttjat systemet.

Genom att vara förälder till en unionsmedborgare kan personer från tredje land få uppehållsrätt i EU. Infälld, Hedvig Bernitz

Hedvig Bernitz noterar att, som en följd av Chen-målet, avskaffade Irland sin ius soli-princip. Numer krävs att minst en förälder har anknytning till Irland för att få medborgarskap.

Sammanfattningsvis konstaterar Hedvig Bernitz att praxis har blivit allt mer generös gällande rätten för unionsmedborgare att ta med sig familjemedlemmar till annat EU-land (observera att det är unionsmedborgaren som har en rättighet, inte den anhörige). Hon påpekar att rätten inte bara emanerar ur rörlighetsdirektivets syfte att underlätta den fria rörligheten. EU-domstolen har i flera fall hänvisat till Europakonventionens bestämmelser om skydd för familjelivet (artikel 8) och FN:s barnkonvention att barnets bästa ska komma i främsta rummet (artikel 3), bestämmelser som numer finns inskrivna i EU:s rättighetsstadga. Den fria rörligheten bör därför inte ses som en ekonomisk, utan en personlig, rättighet menar Hedvig Bernitz.

Boken presenterades i form av ett seminarium i två delar där författarna fick presentera och diskutera sitt kapitel med moderatorn Heidi Avellan, politisk chefredaktör på Sydsvenska

Dagbladet. Dagen avslutades med en politisk diskussion mellan Tobias Billström, migrationsminister (M), Ylva Johansson, arbetsmarknadspolitisk talesperson (S), Åsa Romson, språkrör (MP).

Boken är den 14:e i ordningen och har tillkommit i samarbete mellan Nätverket för Europarättsforskning, Svenska Nätverket för Europaforskning i Ekonomi samt Svenska Nätverket för Europaforskning i Statskunskap. Förutom av Hedvig Bernitz företrädde Juridicum även av professor Antonina Bakardjieva Engelbrekt, föreståndare för Nätverket för Europarättsforskning och en av bokens medredaktörer. Seminariet filmades av SVT och finns på SVT Play Forum.

Att prenumerera på Juridicums nyhetsbrev är gratis. Skicka din postadress till staffan.westerlund@juridicum.su.se så får du nästa nyhetsbrev i din brevlåda.

Arbetslivssamverkan fördjupas

Stort gensvar när praktiker inbjöds till referensgrupp för utbildningen

För att bättre förankra juristprogrammet i det praktiska rättslivet har fakulteten inrättat en referensgrupp bestående av representanter för utbildningens avnämare. En av dem är Ulf Öberg, advokat och delägare på Öberg & Associés.

– Juridikens internationalisering gör att vi, jämfört med tidigare, jobbar med betydligt fler rättskällor från olika rättskulturer. Därför måste man ställa högre krav på studenternas kunskaper om den juridiska metoden, säger Ulf Öberg.

Det så kallade Arbetsmarknadsrådet för juristprogrammet tillkom på initiativ av André Andersson, partner på Mannheimer Swartling och arbetslivsrepresentant i Juridiska fakultetens utbildningsutskott (intervjuad i Juridicum nr 2 2010). Idén växte fram under arbetet med reformen av juristprogrammet (se Juridicum nr 4 2011) då ett antal arbetsgivare intervjuades för att få en inblick i arbetsmarknadens syn på utbildningen.

– De intervjuade visade ett otroligt engagemang och intresse. Uppenbarligen finns det en stark känslomässig koppling till utbildningen bland praktikerna, även hos dem som inte har läst i Stockholm. När vi senare ringde runt och frågade folk om de ville delta i en referensgrupp nappade alla på första försöket, berättar professor Marie Sandström, prodekanus och ordförande i utbildningsutskottet.

Sedan tidigare finns arbetsmarknadsrepresentanter i utbildningsutskottet. Marie Sandström ser referensgruppen som ett komplement till dessa. Genom att ha fler deltagare kan referensgruppen uppvisa en större bredd än utbildningsutskottet; där finns representanter från advokatbranschen, domstolsvärlden, Skatteverket, Försäkringsförbundet, en revisionsbyrå, Bolagsjuristernas förening och Europeiska unionens råd. Referensgruppen är mer informell än utbildningsutskottet. Den kommer att ha en rådgivande roll och kunna bidra till beslutsunderlag för utbildningsutskottet och fakultetsnämnden. Gruppen kan kallas in när fakulteten eller institutionen behöver synpunkter i en viss fråga och det är inte säkert att det är medlemmarna som i slutändan kommer att delge sina synpunkter på den.

– Representanterna i gruppen är strategiskt placerade i sina respektive organisationer och

har en strategisk överblick över den. Därför kan de hjälpa oss att hitta just den person i nätverket som har bäst kunskaper inom ett visst område, säger Marie Sandström.

Arbetet med utbildningsplanen för den nya utbildningen är nu avklarad. Men det är först i implementeringsfasen som de riktigt intrikata frågorna dyker upp, menar Marie Sandström. Det är nu som planen ska fyllas med innehåll.

– Man kan säga att man vill ha mer färdighetsträning. Nu måste vi konkretisera vari den ska bestå.

Under reformarbetet överraskades Marie Sandström av att det snarare var arbetslivsrepresentanterna än akademiker som betonade vikten av en stark anknytning till det akademiska i utbildningen.

– Arbetslivsrepresentanternas betoning av metoden bekräftar hur stark kopplingen mellan teori och praktik är inom juridiken. Min förhoppning är att referensgruppen ska ge oss det bästa av två världar: en fast förankring i rättsvetenskapen parad med hög anställningsbarhet för våra studenter.

Ulf Öberg var en av dem som tackade ja till att delta utan att blinka. Hans byrå, Öberg & Associés, är inriktad mot EU-rätt, konkurrensrätt och Europarätt. Mot den bakgrunden välkomnar han tonvikten vid europeisk integrationsrätt i den nya utbildningen.

– Den juristutbildning jag fick var en återspeglning av det slutna rättssystem juristen verkade i på den tiden. Men i och med EU-medlemskapet och globaliseringen räcker det inte längre att ha koll på bara svensk rätt.

Ulf Öberg har själv undervisat vid fakulteten som gästlärare och har många tankar kring hur undervisningen borde utformas.

– Jag tror på lärarintensiv utbildning. Studenternas aktiva deltagande vid seminarierna borde få större genomslag i betyget. Det ställer också krav på att läraren lyckas motivera den som sitter tyst att prata liksom att läraren kan skilja mellan tomt pladder och genomtänkta reflektioner som tillför något till seminariediskussionen.

På det stora hela tycker han att grunduppbygget i reformen ser bra ut. Men utbildningen måste få en tydligare profil.

– Vilken väg ska Stockholms universitet gå? Vad utmärker dess juristutbildning? Institutionen måste formulera ”sin grej”. Vad som är grejen kan inte jag svara på. Det är institutionens, inte Arbetsmarknadsrådets uppgift, att formulera vad som är Stockholms universitets juristutbildnings så kallade Unique Selling Point.

Hösten 2007 kom de lärosäten som ger juridisk grundutbildning överens om att förändra rutinerna kring examensarbetena. Reformen innebär bland annat en tydligare differentiering av betygen. Det är bra tycker Ulf Öberg, som menar att de tidigare har gått en betygsinflation i examensarbetena. Motsvarande differentiering vore önskvärd på specialkurserna som enligt Ulf Öberg lider av samma problem. Att specialkurserna får mer utrymme i utbildningen tycker han är positivt.

– Det är bra eftersom omvärlden är så pass komplex att man måste specialisera sig.

Ulf Öberg efterlyser mer träning i de ”mjuka” delarna av juristyrket.

– Vi möter människor och företag i utsatta situationer. Hälften av mitt jobb handlar om att argumentera och hantera klienter. Och då är jag ändå inte humanjurist.

Det är bra att metoden får en stärkt roll och att det finns en insikt om att metoden är mer än en tycker Ulf Öberg, som vill bort från korvstopning av den materiella rätten.

– Den materiella rätten är under ständig förändring på grund av internationaliseringen. Det gäller därför att studenterna lär sig att hitta rätt rättskällor och hur de ska tolkas.

Han ser fram emot arbetet i referensgruppen som han tror kan ge värdefulla infallsvinklar i arbetet med utbildningen. Ulf Öberg menar att det finns en tröghet i det akademiska systemet som inte alltid förmår att snabbt nog möta förändringar i omvärlden.

– Var och en håller sig inom och försvarar sitt forskningsområde. Man ser mer till delarna än helheten. Vår akademiska tradition skiljer sig i så måtto från exempelvis den amerikanska. Olika fenomen kan angripas från olika perspektiv. Ibland kan det vara lättare att se det utifrån från en icke-akademisk horisont.

Ny avhandling

Den 10 februari 2012 disputerade Emil Elgebrant på avhandlingen ”Ågande & värde av utsläppsrätter och andra liknande handelsobjekt: En sakrättslig, redovisningsrättslig och skatterättslig studie.”

I Emil Elgebrants avhandling görs en grundlig analys av frågor rörande ågande och värde av utsläppsrätter inom de sakrättsliga-, redovisningsrättsliga- och skatterättsliga områdena.

På webben

- Stockholmslag till finalomgång i internationell tävling i kommersiella tvister
- Resa till Haag på temat mänskliga rättigheter
- Studenter på Master of Law and IT besökte riksdagen
- Arktis miljö under stress: förändringar, hot och rättslig kontroll
- Peter Melz – ny prefekt
- Michael Hellner – ny professor

Internationell rättsekonomisk konferens till Stockholm

Den 20-22 september 2012 håller the European Association of Law & Economics (EALE) sin årliga konferens i Aula Magna på Stockholms universitet. Konferensen arrangeras lokalt av professorerna Jan Andersson och Ronnie Eklund samt docenten Gustav Sjöberg vid Juridiska institutionen, Stockholms universitet tillsammans med Per-Olof Bjuggren, professor i nationalekonomi vid forskningsinstitutet Ratio och Internationella Handelshögskolan i Jönköping.

Rättsekonomi är en inriktning inom nationalekonomi och rättsvetenskap som tillämpar nationalekonomiska analysverktyg för att förklara hur olika rättsregler leder till skilda ekonomiska effekter.

– Rättsekonomi är ett relativt outvecklat forskningsområde i Sverige. Den kommande konferensen är därför betydelsefull för den framtida utvecklingen av ämnet i vårt land, inte minst då i Stockholm, säger Jan Andersson.

Doktorander och unga disputerade forskare uppmanas att inför konferensen skicka in abstracts i ämnet rättsekonomi, särskild vikt läggs vid frågor som corporate law, taxation, property rights och mergers & acquisition. Det finns även möjlighet för intresserade studenter att närvara överläggningarna.

Utvalda uppsatser tilldelas en opponent som på själva konferensen kommenterar problemställning och analys, därefter öppnas för kommentarer från övriga deltagare.

Under konferensen kommer bland annat tre ledande forskare inom rättsekonomi – Robert Cooter (University of California at Berkeley), Roberta Romano (Yale Law School) och Dennis Mueller (University of Vienna) – att presentera ett aktuellt ämne i forskningsfronten.

EALE bildades 1984 på initiativ av professor Göran Skogh vilket gör den till den äldsta existerande rättsekonomiska organisationen. Läs mer om konferensen samt hur du anmäler dig och din uppsats på www.eale.org. Intresserade studenter kan även kontakta Jan Andersson för ytterligare information.

Kinaresa väckte stort studentintresse

På grund av minskat söktryck från kinesiska studenter till Master of International Commercial Arbitration Law for en svensk delegation till Kina. Resan gav stort gensvar.

Efter att Sverige införde studieavgifter för studenter utanför EU har Master of International Commercial Arbitration Law inte haft några kinesiska studenter alls. Kursföreståndaren Patricia Shaughnessy förklarar varför de kinesiska studenterna är så viktiga:

– Kina är en viktig handelspartner för Europa. Många av de största kommersiella tvisterna mellan Kina och länder i väst avgörs i Stockholm.

Att Stockholm ofta är säte för internationell tvistlösning är ett arv från kalla krigets dagar då kommersiella aktörer i öst- västblocket valde att lösa sina tvister i det neutrala Sverige.

På de svenska advokatbyråerna Mannheimer Swartling, Vinge och Gernandt & Danielsson

är man väl medvetna om Kinas stora betydelse. Därför har man gått samman om ett stipendium till kinesiska studenter som vill läsa Master of International Commercial Arbitration Law. Representanter från de tre advokatbyråerna följde också med på Kinaresan som gick till Peking och Kina.

Kinesiska studenter med intresse för skiljemannarätt bjöds in till två informationsmöten.

– Vi berättade om utbildningen och förklarade att Stockholm är internationellt ledande inom skiljemannarätt. Flera tidigare kinesiska studenter var med på mötena och berättade vilken betydelse utbildningen har haft för deras karriärer, berättar Patricia Shaughnessy.

Christian Todoran, koordinator för Juridicum's magisterprogram märker en tydlig skillnad.

– Efter Kinaresan har vi fått in flera ansökningar från kinesiska studenter.

Patricia Shaughnessy på plats i Kina.

FOTO: Niclas Rockborn